

Formele uitării
Bufnița albă, Savatie Baștovoi, București: Editura Cathisma, 2019

Bianca-Gloria Brata
Masterandă, Universitatea din
Oradea

Deopotrivă scriitor și eseist, câștigător al mai multor premii literare, Savatie Baștovoi este prezent ca prozator, dar mai ales ca poet în antologii din SUA, Franța și Germania, fiind unul dintre cei mai citați autori de literatură română.

Cărțile scriitorului-teolog au fost traduse în franceză, italiană și macedoniană. În Franța, editurile Jaqueline Chambot și Actes Sud au publicat traduceri ale cărților *Iepurii nu mor*, respectiv *Învățăturile unei prostituate bătrâne către fiul său handicapat*. La editura Keller din Italia a apărut romanul *Iepurii nu mor*, iar în Macedonia editura Punkt a tradus opera *Între Freud și Hristos*.

Temele, afirma Savatie Baștovoi într-un interviu cu Mihail Vakulovski, (Vakulovski) îi sunt servite de către oameni, iar romanul *Învățăturile unei prostituate bătrâne către fiul său handicapat* – titlu schimbat în *Bufnița albă* – a fost scris pentru oamenii care uită de această categorie socială – a copiilor abandonati. Este o carte despre suferință, scopul ei declarat fiind de a responsabiliza și de a aduce în atenția publică probleme sociale mai puțin cunoscute.

Pornind de la o întâmplare adevărată, moartea lui Nicolae, un copil cu handicap, autorul pornește o analiză incisivă și totodată dureroasă a societății moldovenești din perioada postsovietică.

Acțiunea romanului plasează în centru orfelinatul din „L”, acțiunea petrecându-se după moartea lui Nicolae – epileptic, abandonat de mama sa care pleacă la muncă în Italia cu speranța unui trai mai bun. Femeia a fost încurajată să plece chiar de mama ei, care s-a oferit să pună copilul pe numele ei, pentru a-i fi mai ușor fiicei să se căsătorească.

În acea perioadă femeile din Moldova emigrau masiv în Italia și acolo i s-a pierdut urma și Eleonorei vreme de paisprezece ani. Copilul, rămas în grija bunicii până la vârsta de patru ani, fusese chiar și acasă tratat într-un mod care părea să prevestească brutalitățile la care va fi supus mai târziu. „*Îl lăsam des singur acasă, că aveam de lucru pe deal. Îl legam de pat, ca pe cloșcă, îi puneam de mâncare, de băut și mă duceam la lucru, că n-aveam nici un ajutor.*” (Baștovoi 37).

Autorul descrie cadrul general al orfelinatelor din acea vreme – cu șobolani care mișună peste tot până la personalul dezumanizat care activa – făcând o cruntă incursiune în lumea orfelinatelor de tip închis. Aici, educatorii și funcționarii responsabili pentru copiii abandonati dau frâu liber puterii pe care o dețin asupra acestora din urmă.

Deși în centrul acțiunii este plasat orfelinatul din „L”, pe parcursul cărții se prezintă numeroase aspecte care fac parte din viața socială a moldovenilor în perioada postsovietică. Cadrul spațial este așadar nu atât orfelinatul, cât societatea moldovenească din perioada unor importante schimbări social-economice.

Televiziunea are și ea – în creionarea atmosferei – un rol important, autorul realizând aici de fapt o critică a nepăsării. Presa este întotdeauna prima care află totul și vine perfect în completarea tabloului societății moldovenești. După moartea lui Nicolae, se întrezărește speranța. Presa ar putea fi aceea care ar putea scoate la lumină neregulile din orfelinat și totodată ar putea oferi șansa unei investigații din partea autorităților. „Proteveul” din roman aduce știrea morții lui Nicolae în casele oamenilor, dar tot el este cel care uită cu totul de mort când apare o altă știre „senzațională”.

„Moldovenismul” este omniprezent prin jargoane și rusisme, iar limbajul necenzurat reflectă în toată plenitudinea ei viața cerșetorilor sau a oamenilor de stradă, uneori ilustrând spiritul moldoveanului de rând.

- Pidarasule! – strigă el pe neașteptate, rostogolindu-se pe placa de granit. Se împinse nervos cu picioarele mici pentru a se ridica de pe mîna pe care și-o prinse sub corpul neîndemînat, poi strigă și mai tare: Crezi că nu știu cine ești? Pidar koncenyi! (Baștovoi, 18)

În contrast cu limbajul necenzurat, autorul inserează și unele pasaje de limbaj poetic, situate parcă în afara romanului, cum ar fi capitoul în care se descrie cum trebuiesc prinși și mâncați racii de râu.

Romanul supune analizei nu doar starea de fapt a copiilor din orfelinate – care au oarecum circumstanțe atenuate – ci mai ales degradarea și alienarea umană care răzbate – de fiecare dată într-o nouă lumină – din fiecare pagină. Cu toate acestea, autorul se limitează doar la a „povesti” ceea ce a văzut, fără a-și atribui rolul de judecător, ceea ce dă și o anumită credibilitate romanului.

Din această lume pare să nu existe scăpare, ceea ce probabil a simțit și Eleonora când s-a hotărât să plece din Moldova. Prin ea, un șablon al femeii păcătoase din Biblie, autorul pune în fața cititorilor un factor important din viața socială a femeilor basarabene: plecarea masivă în Italia pentru a se prostitua. Această plecare care se vrea a fi o salvare de la un trai mizer, dar care aduce multe alte probleme, este analizată din două perspective: prima, din perspectiva celor rămași în urmă acasă: soți, copii, bătrâni, și cea de-a doua, perspectiva femeilor plecate care se prostituează sau se căsătoresc și așteaptă decesul soților italieni.

Încă de la începutul romanului se observă ușor că autorul vorbește despre o lume pe care o cunoaște. De la starea orfelinatelor, la barul din sat, cu mese de plastic și umbrelă cu reclamă pentru Coca Cola, unde bărbatii beau spirt tehnic de la care aveau să moară în câțiva ani dar despre care nimeni nu zice nimic, la nevestele plecate în Italia și soții alcoolici rămași în urmă, Moldova se trezește, după toate schimbările politice și sociale de după destrămarea Uniunii Sovietice, într-o stare cu totul imorală.

O carte cu miză universală, cu o receptare pe măsură în Franța, *Bufnița albă* vorbește despre problemele reale ale unei societăți care se zbate în singurătate și nedreptate, aducând în prim plan gradul de alienare la care au ajuns oamenii „mari” în grija cărora se află „oamenii mici”.

Bibliografie

- Baștovoi, Savatie. *Învățăturile unei prostituate bătrâne către fiul său handicapat*. București: Editura Cathisma, 2018.
- Vakulovski, Mihail. *Zece basarabeni pentru cultura română (interviuri cu tinerii dintre milenii)*. București: Editura Casa de pariuri literare, 2011.